

На основі показників що наведено в таблиці можна стверджувати про відсутність чітко вираженої тенденції в обсягах податкового боргу. Впродовж аналізованого періоду розміри податкового боргу зазнавали значних змін як у бік його зменшення, так і навпаки. Так, якщо в 2003 р. обсяг податкового боргу становив 14131,1 млн. грн., то через рік він зменшився на 5327 млн. грн. У період 2004–2008 рр. динаміка податкового боргу мала стрибкоподібний характер без вираження чіткої тенденції. Впродовж 2008–2010 та 2012–2013 рр. показники податкового боргу суттєво зростали. Однак у 2007 та 2011 рр. обсяги боргу, навпаки, зменшилися, зокрема на 1,5 та 6,2 млрд. грн. відповідно. Ефективність роботи податкових органів в частині недопущення виникнення та зростання обсягів податкового боргу є доволі низькою, адже спостерігаємо постійне зростання його обсягів. Станом на 01.09.2016 обсяг боргу сягнув 63224,2 млн. грн., що 13515,5 млн. грн.

Робота фіскальних органів в частині погашення податкового боргу відбувається дуже повільними темпами, зокрема за рахунок «живих» коштів. Основна сума податкового боргу погашається через списання без відповідних надходжень до бюджету. Реальні кошти в рахунок погашення податкового боргу мобілізуються шляхом добровільної сплати та примусового стягнення контролюючими органами. Після прийняття Податкового кодексу України суттєво знизалась ефективність примусових заходів стягнення податкового боргу контролюючими органами через обмеження їхніх прав.

Література:

1. Головач А. В. Правові засади регулювання податкового боргу в Україні : моногр. / А. В. Головач, О. В. Онишко, Д. Г. Мулявка. – Ірпінь, 2011. – 174 с.
2. Інформація щодо сум податкового боргу станом на 01.01.2015, 01.01.2016 / Лист Державної фіскальної служби України «Про розгляд запиту від 21.03.2016 №2900/У/99-99-23-02-14»
3. Зведені звіти про податковий борг до зведеного, державного та місцевих бюджетів [Електронний ресурс].– Режим доступу : <http://sfs.gov.ua>.

Володимир Тисовський

Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник: канд. екон. наук, старший викладач Дмитрів В.І.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ

Зовнішня торгівля є формою зв'язку між товаровиробниками різних країн, яка виникає на основі міжнародного поділу праці та відображає їхню взаємну економічну залежність. Структурні зміни, що відбуваються в економіці під впливом науково-технічної революції, спеціалізації та кооперації промислового виробництва, підсилюють взаємодію національних господарств, що, своєю чергою сприяє поживленню міжнародної торгівлі.

Методологічні проблеми лібералізації економіки і міжнародної торгівлі в їх глобальному контексті розглядали Дж. Сакс, Ф. Бродель, І. Валлерстайн, Д. Долар, А. Крей, Г. Колодко, П. Кругман, Т. Левітт, О. Неклеса, Р. Робертсон, С. Хантінгтон, І. Фамінський та інші зарубіжні науковці, а також українські фахівці В. Андрійчук, О. Білорус, А. Гальчинський, Т. Кальченко, Д. Лук'яненко, Ю. Макогон, О. Мартинюк, Ю. Пахомов, А. Поручник, А. Філіпенко, В. Чужиков, О. Шнирков та інші науковці.

Традиційною та найрозвинутішою формою міжнародних економічних відносин є зовнішня торгівля. На зовнішню торгівлю припадає близько 80% усього обсягу міжнародних економічних відносин [1,с.20]. Сучасні міжнародні економічні відносини, що характеризуються активним розвитком зовнішньої торгівлі, є невід'ємною частиною розвитку національних економік. Для будь-якої країни роль зовнішньої торгівлі важко переоцінити. Як зазначив визначенням Дж. Сакс, «... економічний успіх будь-якої країни світу ґрунтується на зовнішній торгівлі. Ще жодній країні не вдалося створити здорову економіку, відокремившись від світової економічної системи».

Лібералізація як глобальний процес засновується на консенсусній парадигмі розв'язання суперечностей, що постійно виникають у міжнародних економічних відносинах, зокрема, у міжнародній торгівлі. Вплив лібералізації на економіку і торгівлю країн неоднаковий і визначається через характер суспільно-політичних, економічних і соціально-культурних відносин, які історично склалися.

Вплив лібералізації на міжнародну торгівлю неоднозначний, з одного боку, позитивний: відкриття ринків і збільшення частки у світовій торгівлі країн, що розвиваються; посилення конкуренції на світових ринках та якісна зміна структури світової торгівлі; зменшення питомих трансакційних витрат у міжнародній торгівлі завдяки спрощенню митних режимів; поява нових потужних економік (Китай, Бразилія, Індія). З другого — негативний, а саме, посилення регіонального протекціонізму і торгово-економічного регіоналізму; поглиблення рівня торгово-економічного протистояння між розвинутими країнами і країнами, що розвиваються, а також між розвинутими країнами: США і ЄС — Китай, Індія, Бразилія; США — ЄС; посилення конкурентного тиску на внутрішні ринки країн, що розвиваються, тощо[2, с. 73]

Лібералізація міжнародної торгівлі веде до розвитку міжнародних економічних відносин та світового господарства. Держави наразі вступають до інтеграційних об'єднань, ведуть конкурентну боротьбу на міжнародних ринках з іншими країнами світу через міжнародну економічну інтеграцію задля того, щоб мати прибуток з міжнародної торгівлі, розвивати власні національні економіки, отримувати доступ до ресурсів тощо.

Дискусії щодо лібералізації торгівлі досягли свого піку розвитку в останні роки ХХ та на початку ХХІ ст. Так, американські науковці Д. Долар та А. Крей, які використовуючи дані 92 країн світу, підтвердили, що відкритість економіки сприяє економічному зростанню і рівень доходу країн, що розвиваються, зростає паралельно світовому зростанню. Аналогічної точки зору

дотримуються і професори Гарвардського університету Дж. Сакс та Е. Уорнер. Провівши дослідження економік, що розвиваються, протягом 1970–1980-х рр., ними виявлено, що та частина країн, яка характеризувалась високим рівнем відкритості, в середньому зростала в 6 разів стрімкіше, ніж країни-прихильники протекціонізму [3].

Проте серед науковців та представників урядових та неурядових організацій панує думка, що вільна торгівля не забезпечить економічне зростання усім країнам, а лише призведе до подальшого збагачення економічно розвинутих країн. Так, професор школи державного управління Д. Родрік вважає, що в результаті концентрації зусиль на міжнародній інтеграції, людські та інші стратегічні ресурси країн, що розвиваються, перенаправляються з пріоритетних проблем розвитку (освіта, охорона здоров'я, промисловий потенціал і соціальне благополуччя) до менш важливих.

Отже, основними тенденціями лібералізації зовнішньої торгівлі можна вважати: розширення масштабів застосування регулюючих заходів як з боку урядів національних держав, так і наднаціональних економічних організацій; координація та активізація міжнародної співпраці у напрямках багатосторонньої лібералізації зовнішньоторговельного обороту; зниження рівнів обмеженості торгівлі між країнами на шляху розвитку міжнародної торгівлі.

Таким чином, у світовому торговельному просторі, що, з одного боку, характеризується безпрецедентною динамікою та масштабами, а з іншого – галузево-територіальною асиметричністю, виникає різноспрямована тенденція: ринкова лібералізація зовнішньоторговельних відносин і розвиток державного протекціонізму, різноманітні засоби та інструменти якого використовують як розвинуті країни, так і країни, що розвиваються[4]. Об'єктивний процес зростання обсягів світової торгівлі та руху капіталу посилює значення держави, а саме – процесів регулювання зовнішньої торгівлі та руху капіталу в напрямку оптимізації процесів лібералізації та відстоювання національних економічних інтересів. Успішність економічного розвитку полягає у поєднанні можливостей, запропонованих світовими ринками, з національними інвестиціями і стратегією побудови інститутів для стимулювання активності національних підприємців.

Література:

1. Гащицький О. А. Трансформація митної політики України в умовах лібералізації міжнародної торгівлі / О. А. Гащицький // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2014. – № 4. – С. 18–23.
2. Пугачевська К.С. Сучасні тенденції лібералізації зовнішньої торгівлі / К.С. Пугачевська // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. — 2013. – №3. – С. 70–77.
3. Філіпенко А. С. Міжнародні економічні відносини : підруч. Для студ. екон. спец. вищ. навч. закл. / Філіпенко А. С. – К. : Либідь, 2008. – 401 с.
4. Петухова В. О. Вплив міжнародної економічної інтеграції на лібералізацію міжнародної торгівлі / В. О. Петухова // Серія Економічні науки Херсонського державного університету. – 2012. – С. 15–18.